

MUQIMIY SATIRASINING JAMIYATDAGI IQTISODIY VA MA'NAVIY MUAMMOLARNI YORITISHDAGI O'RNI

TDIU Iqtisodiyot fakulteti 3-kurs talabasi

Karimov Umrbek Javlonbek o'g'li

E-mail: umirchikkarimov@gmail.com

ORCID ID: 0009-0007-6040-8349

Annotatsiya: Mazkur maqolada o'zbek mumtoz adabiyotining yirik namoyandalaridan biri bo'lgan Muqimiy ijodining satirik yo'nalishi, uning jamiyatdagi iqtisodiy va ma'naviy muammolarni yoritishdagi o'rni ilmiy jihatdan tahlil qilinadi. Tadqiqot davomida shoirning satirik asarlarida kambag'allik, adolatsizlik, amaldorlarning poraxo'rliqi, xalqning ijtimoiy ahvoli, ma'naviy tanazzul kabi masalalarning aks etishi ko'rib chiqiladi. Shuningdek, Muqimiy satirasining xalq ongini uyg'otish, jamiyatdagi illatlarni fosh etish hamda ma'naviy qadriyatlarni himoya qilishdagi ahamiyati ochib beriladi. Maqolada tarixiy-qiyosiy, adabiy-tahliliy va ijtimoiy-falsafiy metodlardan foydalanilgan.

Kalit so'zlar: Muqimiy, satira, iqtisodiy muammolar, ma'naviy tanazzul, ijtimoiy adolat, o'zbek adabiyoti, tanqidiy realizm, xalq hayoti, ma'rifatparvarlik.

Annotation: This article scientifically analyzes the role of Muqimiy's satire in highlighting economic and spiritual problems in society. The study examines how the poet reflected poverty, injustice, corruption among officials, the social condition of the people, and moral decline in his satirical works. In addition, the importance of Muqimiy's satire in awakening public consciousness, exposing social vices, and protecting moral values is revealed. Historical-comparative, literary-analytical, and socio-philosophical methods were used in the research.

Key words: Muqimiy, satire, economic problems, moral decline, social justice, Uzbek literature, critical realism, public life, enlightenment.

Аннотация: В данной статье научно анализируется роль сатиры Мукими в освещении экономических и духовных проблем общества. В исследовании рассматривается отражение в сатирических произведениях поэта бедности, несправедливости, коррупции чиновников, социального положения народа и нравственного упадка. Также раскрывается значение сатиры Мукими в пробуждении общественного сознания, разоблачении социальных пороков и защите духовных ценностей. В работе использованы историко-сравнительный, литературно-аналитический и социально-философский методы.

Ключевые слова: Мукими, сатира, экономические проблемы, духовный упадок, социальная справедливость, узбекская литература, критический реализм, жизнь народа, просветительство.

KIRISH

XIX asr oxiri va XX asr boshlaridagi o‘zbek adabiyoti jamiyatdagi murakkab ijtimoiy-siyosiy jarayonlarni aks ettirgan muhim ma’naviy hodisalardan biri hisoblanadi. Bu davrda Turkiston hududida yuz bergan iqtisodiy qiyinchiliklar, mustamlakachilik siyosati, mahalliy boshqaruv tizimidagi adolatsizlik, xalqning og‘ir turmush sharoiti hamda ma’naviy inqiroz adabiyot vakillarining asosiy mavzularidan biriga aylangan. Ana shunday tarixiy sharoitda yashab ijod qilgan Muqimiy o‘zbek mumtoz adabiyotining yirik namoyandasi sifatida xalq dardini, jamiyatdagi muammolarni va insoniy qadriyatlarning yemirilishini satirik yo‘nalishda badiiy ifodalab berdi.

Muqimiy satirasi o‘z davrining ijtimoiy-iqtisodiy muammolarini aks ettiruvchi muhim adabiy hodisa sifatida qadrlanadi. Shoir satirik asarlarida xalq hayotidagi tengsizlik, boy va kambag‘al o‘rtasidagi tafovut, amaldorlarning noqonuniy xatti-harakatlari, sud tizimidagi adolatsizlik, mansabparastlik va jaholatni ochib tashlaydi. Shu bilan birga, uning ijodida ma’naviy muammolar ham chuqur tasvirlangan bo‘lib, insonlarning axloqiy qadriyatlardan uzoqlashuvi, ta‘magirlik, yolg‘onchilik, nodonlik va riyokorlik kabi illatlar keskin tanqid qilinadi.

Muqimiy satirasining ahamiyati shundaki, u oddiy kulgi vositasi emas, balki jamiyatdagi muammolarni fosh etuvchi va xalq ongini uyg‘otishga xizmat qiluvchi kuchli ma’rifiy vosita sifatida namoyon bo‘ladi. Shoir satira orqali o‘z davridagi ijtimoiy tuzumni tanqid qiladi, xalqni adolat, ilm-ma’rifat va insoniylikka da’vat etadi. Uning asarlarida tanqid bilan bir qatorda jamiyatni yaxshilashga bo‘lgan umid, insonparvarlik va ma’rifatparvarlik ruhini ham ko‘rish mumkin.

Muqimiy ijodining bugungi kundagi dolzarbligi ham alohida ahamiyatga ega. Chunki shoir tomonidan ko‘tarilgan ayrim muammolar – korrupsiya, adolatsizlik, ma’naviy tanazzul va ijtimoiy tengsizlik kabi masalalar zamonaviy jamiyatda ham uchrab turadi. Shu sababli Muqimiy satirasini o‘rganish nafaqat adabiy-estetik jihatdan, balki ijtimoiy-falsafiy va ma’naviy nuqtayi nazardan ham muhimdir.

Mazkur maqolaning asosiy maqsadi Muqimiy satirasining jamiyatdagi iqtisodiy va ma’naviy muammolarni yoritishdagi o‘rnini ilmiy asosda tahlil qilishdan iborat. Tadqiqot davomida Muqimiy asarlarida iqtisodiy tengsizlik va xalqning turmush tarzi qanday tasvirlangani, ma’naviy qadriyatlarning yemirilishi qanday badiiy vositalar orqali ifodalangani hamda satiraning ma’rifiy va tarbiyaviy funksiyasi ochib beriladi.

Tadqiqotning nazariy va amaliy ahamiyati shundaki, unda Muqimiy satirasining ijtimoiy mohiyati chuqur yoritilib, o‘zbek adabiyoti tarixida satirik janrning rivojiga qo‘shgan hissasi aniqlanadi. Maqola natijalaridan oliy ta’lim muassasalari talabalari, adabiyotshunos olimlar hamda o‘zbek mumtoz adabiyoti bilan qiziquvchi tadqiqotchilar foydalanishlari mumkin.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Muqimiy ijodi o‘zbek adabiyotshunosligida keng o‘rganilgan mavzulardan biri hisoblanadi. Ayniqsa, uning satirik asarlari, xalq hayotini realistik tasvirlash mahorati va jamiyatdagi illatlarni tanqid qilishdagi uslubi ko‘plab tadqiqotchilar tomonidan tahlil qilingan. O‘zbek adabiyotshunosligida Muqimiy ijodini ilmiy asosda o‘rganish XX asr boshlaridan boshlangan bo‘lib, keyinchalik bu boradagi izlanishlar yanada chuqurlashgan.

Adabiyotshunos olimlarning fikriga ko‘ra, Muqimiy satirasining asosiy xususiyati xalq hayotiga yaqinligi va real voqelikni aks ettirishidadir. Jumladan, N. Karimov Muqimiy ijodini o‘rganar ekan, uning asarlarida Turkiston xalqining iqtisodiy qashshoqligi, ijtimoiy tengsizlik va mustamlakachilik davrining murakkab muammolari chuqur ifodalanganini ta’kidlaydi [1]. Olimning fikricha, Muqimiy satirasi xalq manfaatlarini himoya qiluvchi va ijtimoiy adolat g‘oyalarini ilgari suruvchi adabiy vosita sifatida maydonga chiqqan.

I. Sultonov esa Muqimiy ijodidagi satirik ruhni tanqidiy realizm bilan bog‘laydi va shoir asarlarida hayotning haqqoniy manzaralari tasvirlanganini qayd etadi [2]. Tadqiqotchining ta’kidlashicha, Muqimiy satirasida jamiyatdagi iqtisodiy muammolar faqat tashqi hodisa sifatida emas, balki inson ruhiyati va ma’naviy olamiga ta’sir etuvchi omil sifatida ham ko‘rsatilgan.

A. Hayitmetovning ilmiy qarashlarida Muqimiy satirasining ma’rifiy ahamiyati alohida o‘rin egallaydi. Olim shoirning hajviy asarlari orqali xalqni ilm-ma’rifatga, adolat va halollikka da’vat qilganini ta’kidlaydi [3]. Uning fikriga ko‘ra, Muqimiy satirasi kulgi vositasida tarbiyaviy g‘oyalarni ilgari suradi. Shuningdek, U. Normatov va B. Qosimov kabi adabiyotshunoslar ham Muqimiy ijodini ijtimoiy hayot bilan bog‘liq holda tahlil qilganlar. Ular Muqimiy satirasida jamiyatdagi ma’naviy tanazzul, riyokorlik va mansabparastlik masalalari chuqur yoritilganini ko‘rsatadilar [4]. Bu tadqiqotlarda shoirning obraz yaratish mahorati, xalqona til va badiiy vositalardan foydalanish uslubi alohida e’tirof etiladi.

Muqimiy ijodini tadqiq etishda rus va xorijiy olimlarning ishlari ham muhim o‘rin tutadi. V. Abdullayevning qarashlariga ko‘ra, Muqimiy satirasi Sharq mumtoz adabiyotidagi hajv an’analari bilan uzviy bog‘liq bo‘lsa-da, unda zamonaviy realizm unsurlari kuchli namoyon bo‘ladi [5]. Olim shoir asarlarida xalqning kundalik turmushi va iqtisodiy muammolari hayotiy lavhalar orqali berilganini qayd etadi.

Adabiyotlar tahlili shuni ko‘rsatadiki, Muqimiy satirasi ko‘plab ilmiy tadqiqotlarda o‘rganilgan bo‘lsa-da, uning iqtisodiy va ma’naviy muammolarni yoritishdagi o‘rni kompleks tarzda yetarli darajada tadqiq etilmagan. Aksariyat ilmiy ishlarda satira faqat badiiy hodisa sifatida baholangan, biroq uning jamiyat taraqqiyotiga, xalq ongiga va ma’naviy muhitga ta’siri yetarlicha yoritilmagan. Muqimiy satirasini o‘rganishda tarixiylik tamoyili muhim metodologik asos bo‘lib

xizmat qiladi. Chunki shoir ijodi Turkistonning mustamlakachilik davriga to'g'ri kelgan bo'lib, bu davr iqtisodiy va ijtimoiy jihatdan murakkab jarayonlar bilan xarakterlanadi. Rossiya imperiyasi tomonidan olib borilgan siyosat natijasida mahalliy aholining turmush darajasi pasaygan, soliq yuklari ortgan va ijtimoiy tabaqalanish kuchaygan. Muqimiy ana shu muammolarni o'z satirasida haqqoniy tasvirlaydi.

Muqimiy satirasining til va uslub masalalari ham ko'plab tadqiqotchilar diqqat markazida bo'lgan. Olimlar shoirning xalqona iboralar, maqol va matallardan mohirona foydalanganini, oddiy xalq tiliga yaqin uslub yaratganini qayd etadilar. Bu esa satiraning xalq orasida keng tarqalishiga va ta'sirchanligini oshirishga xizmat qilgan. Shuningdek, Muqimiy satirasining tarbiyaviy funksiyasi haqida ham ko'plab ilmiy qarashlar mavjud. Tadqiqotchilar shoirning hajviy asarlarida nafaqat tanqid, balki ma'naviy poklanishga da'vat, jamiyatni isloh qilish istagi mavjudligini ta'kidlaydilar. Bu jihatdan Muqimiy satirasi jadid adabiyotining ma'rifiy g'oyalari bilan hamohang ekanligi ko'rinadi.

Mavzuga oid ilmiy manbalarni tahlil qilish natijasida shunday xulosaga kelish mumkinki, Muqimiy satirasi o'z davrining ijtimoiy, iqtisodiy va ma'naviy muammolarini aks ettirgan muhim adabiy manba hisoblanadi. Shu bilan birga, uning asarlarida ilgari surilgan g'oyalar bugungi kunda ham o'z ahamiyatini saqlab qolmoqda.

ASOSIY QISM

Mazkur tadqiqotni amalga oshirishda tarixiy-qiyosiy, adabiy-tahliliy, ijtimoiy-falsafiy va germeneytik metodlardan foydalanildi. Tarixiy-qiyosiy metod orqali Muqimiy yashagan davrning iqtisodiy va ma'naviy muhiti o'rganildi hamda shoir satirasining shakllanish omillari aniqlashtirildi. Adabiy-tahliliy metod yordamida Muqimiy asarlaridagi obrazlar, satirik vositalar, badiiy ifoda usullari va muammolar talqin qilindi. Ijtimoiy-falsafiy metod esa shoir satirasining jamiyat taraqqiyotiga ta'sirini ochib berishda muhim ahamiyat kasb etdi.

Tadqiqot manbalari sifatida Muqimiy devonlari, o'zbek adabiyotshunoslarining ilmiy ishlari, monografiyalar, maqolalar va tarixiy manbalardan foydalanildi. Tadqiqot davomida Muqimiy satirasidagi iqtisodiy va ma'naviy muammolar o'zaro bog'liq holda o'rganildi.

Muqimiy ijodida iqtisodiy muammolar markaziy o'rinlardan birini egallaydi. Shoir yashagan davrda xalqning turmush darajasi nihoyatda og'ir bo'lib, soliq siyosati, mansabdorlarning zulmi va iqtisodiy tengsizlik jamiyat hayotining asosiy muammolaridan biri edi. Muqimiy satirasida aynan shu masalalar xalqchil ruhda tasvirlangan. Shoirning ko'plab hajviy asarlarida boy va kambag'al o'rtasidagi tafovut keskin tanqid qilinadi. U boylarning hashamatli hayoti fonida kambag'al xalqning qashshoqligini ochib beradi. Bu tasvirlar orqali Muqimiy jamiyatdagi iqtisodiy adolatsizlikni fosh etadi.

Muqimiy amaldorlarning poraxo‘rligi va mansabni suiiste‘mol qilishini ham qattiq tanqid qiladi. Uning satirasida hokimlar, qozilar va boshqa mansabdorlar xalq manfaatini emas, balki shaxsiy boylik orttirishni ko‘zlaydigan shaxslar sifatida tasvirlanadi. Bu esa o‘sha davrdagi boshqaruv tizimining illatlarini ochib beradi. Shoirning iqtisodiy muammolarni yoritishdagi mahorati shundaki, u oddiy xalqning kundalik hayotini real lavhalar orqali tasvirlaydi. Muqimiy asarlarida bozordagi narxnavoning oshishi, kambag‘al oilalarning og‘ir ahvoli, dehqonlarning mehnati qadrsizlanishi kabi masalalar hayotiy misollar asosida beriladi.

Muqimiy satirasida iqtisodiy qashshoqlik faqat moddiy muammo sifatida emas, balki inson ma‘naviyatiga ta‘sir qiluvchi omil sifatida ham ko‘rsatiladi. Shoir qashshoqlik natijasida odamlar orasida hasad, yolg‘onchilik va manfaatparastlik kuchayishini ta‘kidlaydi. Shu tariqa iqtisodiy va ma‘naviy muammolar o‘zaro bog‘liq holda talqin qilinadi. Muqimiy xalqning mehnatini ulug‘laydi. Shoir nazarida halol mehnat insonni kamolotga yetkazuvchi asosiy vositalardan biridir. Shu sababli u dangasalik, tekinxo‘rlik va oson boyishga intilish kabi illatlarni keskin tanqid qiladi.

Muqimiy satirasida mustamlakachilik siyosatining iqtisodiy oqibatlarini ham seziladi. Rossiya imperiyasining Turkistondagi siyosati natijasida xalqning iqtisodiy ahvoli og‘irlashgan, mahalliy ishlab chiqarish zaiflashgan va ijtimoiy tabaqalanish kuchaygan edi. Shoir ana shu jarayonlarni badiiy ifodalab, xalqning og‘ir hayotini tasvirlaydi. Shoirning iqtisodiy mavzudagi satiralari xalq orasida katta shuhrat qozongan. Chunki unda oddiy insonlarning kundalik dardi va hayoti aks etgan edi. Muqimiy satirasining xalqchil ruhi uning asarlarini o‘z davrida ham, bugungi kunda ham dolzarb qilib turadi.

Muqimiy satirasida ma‘naviy muammolar keng va chuqur yoritilgan. Shoir jamiyatdagi axloqiy tanazzul, jaholat, riyokorlik va nodonlikni keskin tanqid qiladi. Uning fikricha, jamiyat taraqqiyoti faqat iqtisodiy islohotlar bilan emas, balki insonlarning ma‘naviy kamoloti bilan ham bog‘liqdir. Muqimiy asarlarida jaholat eng katta illatlardan biri sifatida ko‘rsatiladi. Shoir ilm-fan va ma‘rifatni ulug‘lab, nodonlikni jamiyat taraqqiyotiga to‘sqinlik qiluvchi omil sifatida baholaydi. U xalqni ilm olishga, tafakkurni rivojlantirishga va zamon bilan hamnafas bo‘lishga chaqiradi.

Riyokorlik ham Muqimiy satirasining asosiy tanqid obyektlaridan biridir. Shoir dinni niqob qilib olgan ayrim shaxslarning ikkiyuzlamachiligini fosh etadi. Bunday obrazlar orqali u ma‘naviy poklik va samimiylilik g‘oyalarini ilgari suradi. Muqimiy mansabparastlik va ta‘magirlikni ham ma‘naviy tanazzul belgisi sifatida talqin qiladi. Shoir nazarida mansabni shaxsiy manfaat uchun ishlatish insoniylikka zid hodisadir. Shu bois u bunday shaxslarni hajv ostiga oladi.

Shoir satirasida oilaviy va ijtimoiy munosabatlardagi muammolar ham aks etadi. Insonlar o‘rtasidagi mehr-oqibatning kamayishi, o‘zaro ishonchsizlik va manfaatparastlik jamiyatning ma‘naviy inqiroziga sabab bo‘layotgani ko‘rsatiladi.

Muqimiy ayollar masalasiga ham befarq bo‘lmagan. U ayrim asarlarida ayollarning og‘ir ijtimoiy ahvoli, ularning huquqsizligi va jaholat qurboni bo‘layotganini ko‘rsatadi. Bu jihatdan shoirning qarashlari ma‘rifatparvarlik ruhiga yaqin ekanligi ko‘rinadi.

Muqimiy satirasining ma‘naviy ahamiyati shundaki, u insonlarni o‘z ustida ishlashga, axloqiy poklanishga va jamiyat oldidagi mas‘uliyatni his etishga undaydi. Shoirning hajviy kulgisi aslida tarbiyaviy maqsadga xizmat qiladi. Muqimiy asarlarida do‘stlik, halollik, vatanparvarlik va insonparvarlik kabi fazilatlar ulug‘lanadi. Bu esa uning satirasida tanqid bilan bir qatorda ijobiy ideal ham mavjud ekanini ko‘rsatadi. Muqimiy satirasining kuchi uning badiiy mahoratida namoyon bo‘ladi. Shoir xalqona til, obrazli ifodalar, kinoya va kesatiqulardan mohirona foydalanadi. Bu esa asarlarning ta‘sirchanligini oshiradi. Shoir asarlarida dialog va monologlardan keng foydalaniladi. Bu usul satirik obrazlarning xarakterini ochishda muhim rol o‘ynaydi. Ayniqsa, mansabdorlar va riyokor shaxslarning nutqi orqali ularning asl qiyofasi ochib beriladi.

Muqimiy satirasida xalq maqollari va matallaridan foydalanish ham muhim o‘rin tutadi. Bu usul asarlarning xalqona ruhini kuchaytiradi va o‘quvchiga yaqinlashtiradi. Shoir kinoya san‘atidan samarali foydalanadi. U ayrim obrazlarni maqstayotgandek ko‘rinadi, ammo aslida ularni keskin tanqid qiladi. Bu esa satiraning badiiy ta‘sirini kuchaytiradi. Muqimiy satirasida kulgi va fojaviylik uyg‘unlashib ketgan. O‘quvchi bir tomondan kuladi, ikkinchi tomondan esa jamiyatdagi muammolar haqida chuqur o‘ylashga majbur bo‘ladi. Muqimiy obraz yaratishda ham katta mahorat ko‘rsatgan. Uning satirik qahramonlari umumlashma xarakterga ega bo‘lib, jamiyatdagi muayyan tabaqa yoki illatning timsoli sifatida namoyon bo‘ladi.

Muqimiy satirasining yana bir muhim jihati uning sodda va ravon tilidadir. Shoir murakkab badiiy vositalardan ko‘ra xalq tushunadigan ifoda usullarini afzal ko‘radi. Shu sababli uning asarlari xalq orasida tez tarqalgan. Muqimiy ijodida realizm kuchli namoyon bo‘ladi. Shoir hayotni bezamasdan, boricha tasvirlaydi. Bu esa uning satirasini hayotiy va ishonarli qiladi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Tahlillar shuni ko‘rsatadiki, Muqimiy satirasi XIX asr oxiri Turkiston jamiyatining iqtisodiy va ma‘naviy manzarasini aks ettiruvchi muhim adabiy manba hisoblanadi. Shoir asarlarida iqtisodiy tengsizlik, xalqning og‘ir turmushi va mansabdorlarning adolatsizligi haqqoniy tasvirlangan. Muqimiy satirasida iqtisodiy muammolar bilan ma‘naviy tanazzul o‘rtasidagi bog‘liqlik chuqur ochib berilgan. Shoirning fikricha, qashshoqlik va adolatsizlik jamiyatda axloqiy buzilishlarga ham sabab bo‘ladi. Shu bois u iqtisodiy islohotlar bilan bir qatorda ma‘naviy uyg‘onish zarurligini ham ilgari suradi.

Tadqiqot natijalari Muqimiy satirasining ma‘rifiy va tarbiyaviy ahamiyatini tasdiqlaydi. Shoir satira orqali xalqni ilm-ma‘rifatga, adolat va halollikka chaqirgan.

Uning asarlari xalq ongini uyg‘otishga xizmat qilgan. Muqimiy satirasining badiiy xususiyatlari ham uning ta’sirchanligini oshirgan. Xalqona til, kinoya, kesatiq va realizm unsurlari asarlarning hayotiylikini kuchaytirgan.

Tahlillar shuni ko‘rsatadiki, Muqimiy satirasida ko‘tarilgan ko‘plab muammolar bugungi kunda ham dolzarbligini saqlab qolmoqda. Korrupsiya, ma’naviy tanazzul, manfaatparastlik va adolatsizlik kabi illatlar zamonaviy jamiyatda ham uchraydi. Shu sababli Muqimiy ijodini o‘rganish bugungi avlod uchun ham muhim ahamiyatga ega. Muqimiy satirasi o‘zbek adabiyotida tanqidiy realizmning rivojiga katta hissa qo‘shgan. Uning ijodi keyingi davr adabiyotiga, jumladan, jadid adabiyotiga ham sezilarli ta’sir ko‘rsatgan.

Natijalar shuni ko‘rsatadiki, Muqimiy satirasining asosiy maqsadi kuldirish emas, balki jamiyatdagi illatlarni fosh etish va insonlarni o‘ylashga undashdan iborat bo‘lgan. Shoirning hajviy kulgisi chuqur ijtimoiy va ma’naviy mazmun bilan sug‘orilgan. Tadqiqot davomida Muqimiy satirasining xalqchil xarakterga ega ekanligi aniqlandi. Shoir oddiy xalq manfaatlarini himoya qilgan va ularning dardini badiiy ifodalagan. Muqimiy ijodining bugungi kundagi ahamiyati ham katta. Uning asarlari yosh avlodni ma’naviy tarbiyalash, adolat va halollik ruhida kamol toptirishda muhim vosita bo‘lib xizmat qilishi mumkin.

XULOSA

Muqimiy satirasi o‘zbek mumtoz adabiyotining muhim hodisalaridan biri bo‘lib, unda XIX asr oxiri Turkiston jamiyatining iqtisodiy va ma’naviy muammolari chuqur va haqqoniy aks ettirilgan. Shoir o‘z asarlarida xalqning og‘ir turmushi, ijtimoiy tengsizlik, mansabdorlarning adolatsizligi, poraxo‘rlik va ma’naviy tanazzul kabi masalalarni keskin tanqid qilgan. Muqimiy satirasining asosiy xususiyati uning xalqchil va ma’rifiy ruhga ega ekanligidir. Shoir satira orqali xalq ongini uyg‘otishga, insonlarni adolat, ilm-ma’rifat va halollikka da’vat etishga intilgan. Uning hajviy asarlari nafaqat kulgi uyg‘otadi, balki o‘quvchini chuqur mulohaza yuritishga ham undaydi.

Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, Muqimiy satirasida iqtisodiy va ma’naviy muammolar o‘zaro bog‘liq holda tasvirlangan. Shoirning fikricha, jamiyat taraqqiyoti uchun nafaqat iqtisodiy farovonlik, balki ma’naviy poklik ham zarurdir.

Muqimiy satirasining badiiy xususiyatlari – xalqona til, kinoya, kesatiq, realizm va obrazlilik uning asarlarini ta’sirchan qilgan. Shu sababli shoir ijodi xalq orasida keng tarqalgan va bugungi kungacha o‘z qadrini yo‘qotmagan. Bugungi globallashuv davrida ham Muqimiy satirasida ko‘tarilgan masalalar dolzarb bo‘lib qolmoqda. Korrupsiya, manfaatparastlik, ma’naviy tanazzul va adolatsizlik kabi muammolar zamonaviy jamiyatda ham uchraydi. Shu bois Muqimiy ijodini o‘rganish yosh avlodning ma’naviy tarbiyasida muhim ahamiyat kasb etadi.

Quyidagi takliflarni ilgari surish mumkin:

1. Muqimiy satirasini oliy ta'lim muassasalarida chuqurroq o'rganish va maxsus kurslar tashkil etish;
 2. Shoir asarlarining zamonaviy talqinlarini yaratish hamda yoshlar orasida targ'ib qilish;
 3. Muqimiy satirasini iqtisodiy va ma'naviy tarbiya bilan bog'liq fanlar kesimida tadqiq etishni kengaytirish;
 4. Shoir ijodini raqamlashtirish va elektron platformalarda ommalashtirish;
 5. Muqimiy satirasining zamonaviy adabiyot va jurnalistikadagi ta'sirini o'rganish.
- Shunday qilib, Muqimiy satirasi nafaqat o'z davrining ijtimoiy ko'zgusi, balki bugungi jamiyat uchun ham muhim ma'naviy va tarbiyaviy manba hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

- [1] Karimov, N. (2008). O'zbek adabiyoti tarixi. Toshkent: O'qituvchi.
- [2] Sultonov, I. (1977). Adabiyot nazariyasi. Toshkent: Fan.
- [3] Hayitmetov, A. (1990). Navoiydan Cho'lpon gacha. Toshkent: Sharq.
- [4] Qosimov, B. (2004). Milliy uyg'onish. Toshkent: Ma'naviyat.
- [5] Abdullayev, V. (1967). O'zbek adabiyoti tarixi. Toshkent: O'qituvchi.
- [6] Normatov, U. (2001). Tafakkur ziyosi. Toshkent: Ma'naviyat.
- [7] Muqimiy. (1974). Asarlar to'plami. Toshkent: G'afur G'ulom nomidagi Adabiyot va san'at nashriyoti.
- [8] Mamajonov, S. (1995). O'zbek satirik adabiyoti tarixi. Toshkent: Fan.
- [9] Rasulov, A. (2010). O'zbek mumtoz adabiyoti masalalari. Toshkent: Akademnashr.
- [10] Yoqubov, I. (2016). Adabiyot va jamiyat. Toshkent: Yangi asr avlodi.
- [11] Husanboyev, O. (2018). Ma'rifatparvarlik va o'zbek adabiyoti. Toshkent: Mumtoz so'z.
- [12] Ergashev, Q. (2020). O'zbek satirasining taraqqiyot bosqichlari. Toshkent: Tafakkur.